

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

МАУП

Київ 2006

Підготовлено доцентом кафедри соціології *Т. О. Нельгою*

Затверджено на засіданні кафедри соціології
(протокол № 8 від 03.04.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Нельга Т. О. Навчальна програма дисципліни “Соціологія сім’ї та молоді” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2006. — 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Соціологія сім’ї та молоді”, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Реалії сучасного життя ставлять особливі вимоги до вивчення різних аспектів функціонування суспільства, потребують нового мислення та високої загальної культури. Сім'я є середовищем первинної соціалізації людини, тому проблеми, пов'язані з сім'єю, були і залишаються актуальними. Так само актуальними є проблеми молоді, оскільки її самопочуття є одним із головних показників розвитку суспільства.

Мета курсу – сформувати у студентів професійний світогляд шляхом засвоєння нових знань з соціології сім'ї та молоді.

Соціологія сім'ї та молоді є галузеву соціологічною дисципліною. Цей курс сприяє поглибленню знань з таких дисциплін, як соціологія особистості, історія соціології, соціологія освіти і виховання, соціологія девіантної поведінки, соціологія культури. Вивчення дисципліни “Соціологія сім'ї та молоді” передбачає наявність у студента базових соціологічних знань з теорії соціології.

Основні навчально-методичні посібники з дисципліни “Соціологія сім'ї та молоді” наводяться в списку літератури.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї ТА МОЛОДІ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1	Змістовий модуль I. Предмет соціології сім'ї
2	Соціологія сім'ї як наука Становлення і розвиток соціології сім'ї як науки
	Змістовий модуль II. Основні напрями дослідження соціології сім'ї
3	Соціальна сутність сім'ї
4	Основні типи сімейної поведінки
5	Дозвілля сім'ї
6	Емансипація жінок і сім'я
7	Сучасна сім'я: проблеми та перспективи

1	2
8	Змістовий модуль III. Предмет соціології молоді
9	Соціологія молоді як наука
10	Молодіжна освіта та професійна самореалізація
	Проблеми молодіжної субкультури та девіантної поведінки
Разом годин: 108	

ЗМІСТ *дисципліни*

“СОЦІОЛОГІЯ СІМ’Ї ТА МОЛОДІ”

Змістовий модуль I. Предмет соціології сім’ї

Тема 1. Соціологія сім’ї як наука

Предмет дослідження соціології сім’ї та її зв’язок з іншими науками. Дослідження сім’ї як малої соціальної групи та соціального інституту. Соціологічне визначення сім’ї. Порівняльний аналіз понять “сім’я” та “шлюб”. Основні функції сім’ї: репродуктивна, виховна, економічна, рекреативна, комунікативна. Основні категорії соціології сім’ї: умови життя сім’ї, її структура, успішність функціонування сім’ї та ін.

Література [1; 2; 4; 6; 9; 17; 19; 28]

Тема 2. Становлення і розвиток соціології сім’ї як науки

Передумови становлення соціології сім’ї у XIX ст. Погляди Л. Моргана на рід і сім’ю. Матеріалістична концепція становлення та розвитку сім’ї Ф. Енгельса. Сім’я як основна одиниця суспільства та модель для формування держави у соціології О. Конта. Соціологічні дослідження сім’ї у XIX ст.: Ф. Ле Пле. Антропологічні дослідження сім’ї Б. Малиновського. Історико-соціологічні погляди на сім’ю М. Ковалевського. П. Сорокін про кризу сім’ї на початку XX ст. Сучасні напрями дослідження сім’ї: соціобіологічна, неомарксистська теорія сім’ї, теорія рольового конфлікту та структурний функціоналізм про сім’ю.

Література [2; 4; 6; 17; 19; 26]

Змістовий модуль II. Основні напрями дослідження соціології сім'ї

Тема 3. Соціальна сутність сім'ї

Типологія сімейних структур. Визначення понять: моногамія, полігамія, ендогамія, екзогамія; матріархальна, патріархальна та егалітарна сім'я; гомогенна та гетерогенна сім'я; матрілокальна, патрілокальна та унілокальна сім'я; нуклеарна та розширена сім'я. Історичні форми шлюбу: проміскуїтет, дуально-родовий шлюб, індивідуальна сім'я. Історичні зміни сім'ї як соціального інституту: сім'я в доіндустріальну, індустріальну та постіндустріальну епохи (порівняльний аналіз).

Література [2; 4; 6; 19]

Тема 4. Основні типи сімейної поведінки

Поняття шлюбної поведінки. Фактори, які впливають на вибір шлюбного партнера: культурні (правило ендогамії-екзогамії), соціологічні (гомогамія та просторова близькість), психологічні (любов). Поняття сексуальної поведінки та сексуальної культури. Системи сексуальних цінностей: легалізм, ситуаційна етика, гедонізм, аскетизм, раціоналізм. Класифікація культур за типом статевої моралі. Поняття репродуктивної поведінки, репродуктивного процесу та репродуктивного циклу. Види репродуктивних мотивів: економічні, соціальні, психологічні. Проблема планування сім'ї.

Література [2–4; 6; 8; 22]

Тема 5. Дозвілля сім'ї

Історичні аспекти становлення і розвитку сімейного дозвілля в Україні. Вплив народних свят та обрядів на процес сімейного виховання. Сімейне дозвілля як необхідна умова духовного життя сім'ї та особистості. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля. Основні види сімейного дозвілля.

Література [2; 18; 24]

Тема 6. Емансипація жінок і сім'я

Поняття біологічної та соціальної статі (гендер). Фемінізм як суспільний рух і соціологічна теорія. Історія становлення та розвитку фемінізму як наукової теорії (М. Мід, Дж. Бернارد, Б. Фріден, С. де Бовуар). Види сучасного фемінізму: ліберальний, радикальний,

гуманістичний, неомарксистський. Історія жіночого руху в Україні (Х. Алчевська, Н. Кобринська). Перспективи розвитку фемінізму в Україні. Зміна соціального становища жінок у XX ст. Соціологічні дослідження гендерних проблем.

Література [2; 4; 6; 10; 13; 19; 21; 27]

Тема 7. Сучасна сім'я: проблеми та перспективи

Соціальні фактори кризи сучасної сім'ї. Сімейні конфлікти, їх причини та шляхи вирішення. Розлучення та їх причини. Соціологічні дослідження сімейних конфліктів і розлучень у країнах Заходу та в Україні. Проблеми насильства в сучасній сім'ї: види, причини та шляхи вирішення. Альтернативні варіанти шлюбу та сім'ї: гомосексуалізм, груповий шлюб, співжиття. Тенденції розвитку сучасної сім'ї.

Література [2; 11; 20; 24]

Змістовий модуль III. Предмет соціології молоді

Тема 8. Соціологія молоді як наука

Предмет дослідження соціології молоді. Місце соціології молоді серед інших суспільних наук. Основні напрями дослідження молоді: психоаналітичний, структурно-функціональний, культурологічний. Історія становлення та розвитку соціології молоді. Молодь як соціальна спільнота. Наукова дискусія щодо визначення молоді. Головні групоутворюючі властивості молоді: вікові характеристики, психологічні особливості, специфіка соціального становища. Проблема соціального, політичного, професійного самовизначення молоді.

Література [5; 7; 11; 14–17]

Тема 9. Молодіжна освіта та професійна самореалізація

Місце і роль освіти у житті молодого покоління. Перешкоди для сучасної української молоді на шляху до здобуття освіти. Характеристика студентства як соціальної групи. Професійна орієнтація молоді. Характеристика ринку праці у контексті молодіжних проблем. Молодіжне безробіття: причини, соціальні наслідки та шляхи вирішення.

Література [5; 7; 14; 16; 23; 25]

Тема 10. Проблеми молодіжної субкультури та девіантної поведінки

Поняття субкультури. Її місце у молодіжному середовищі. Основні елементи молодіжної субкультури: музика, одяг, види дозвілля тощо. Поняття девіантної поведінки. Причини девіантної поведінки молоді: соціально-економічні умови, психолого-педагогічні та медико-біологічні фактори. Основні види девіантної поведінки молоді в Україні: вживання наркотиків та алкогольних напоїв, проституція, суїцид, втеча з дому.

Література [11; 12; 15; 16; 23; 25]

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Сім'я як мала соціальна група та соціальний інститут.
2. Сім'я та шлюб: порівняльний соціологічний аналіз.
3. Основні функції сім'ї.
4. Історія розвитку сім'ї та її відображення у соціологічній науці.
5. Соціальна сутність сім'ї.
6. Сім'я у доіндустріальну, індустріальну та постіндустріальну епохи.
7. Основні типи сімейної поведінки.
8. Шлюбна поведінка та її основні фактори.
9. Сексуальна поведінка як предмет дослідження соціології сім'ї.
10. Репродуктивна поведінка як предмет дослідження соціології сім'ї.
11. Сімейне дозвілля в Україні.
12. Соціально-культурний потенціал сімейного дозвілля.
13. Фемінізм як суспільний рух і соціологічна теорія.
14. Види сучасного фемінізму.
15. Фемінізм в Україні.
16. Соціологічні дослідження гендерної нерівності.
17. Тенденції розвитку сучасної сім'ї.
18. Соціальні фактори кризи сучасної сім'ї.
19. Альтернативи шлюбу та сім'ї у сучасному світі.
20. Зміна гендерних ролей у сучасній сім'ї.
21. Основні напрями дослідження сім'ї в Україні.
22. Молодь як предмет дослідження соціології.
23. Соціологічні дослідження молодіжних проблем.

24. Характеристика молоді як соціальної групи.
25. Молодіжна субкультура.
26. Девіантна поведінка молоді.
27. Проблеми професійної самореалізації молоді.
28. Соціальні проблеми молодіжної освіти.
29. Молодіжне безробіття та його соціальні наслідки.
30. Особливості молодіжної політики в Україні.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет соціології сім'ї.
2. Місце соціології сім'ї серед суспільних наук.
3. Соціологічне визначення сім'ї.
4. Поняття шлюбу.
5. Порівняльний аналіз понять “сім'я” та “шлюб”.
6. Категорії соціології сім'ї.
7. Соціологічні погляди О. Конта на сім'ю.
8. Ф. Енгельс про становлення та розвиток моногамної сім'ї.
9. Антропологічні дослідження сім'ї Б. Малиновського.
10. Історико-соціологічні дослідження сім'ї М. Ковалевського.
11. П. Сорокін про кризу сім'ї.
12. Поняття структури сім'ї.
13. Типологія сімейних структур.
14. Поняття моногамії.
15. Полігамія та її види.
16. Поняття ендогамії та екзогамії.
17. Матріархальна, патріархальна та егалітарна сім'я.
18. Матрілокальна, патрілокальна та унілокальна сім'я.
19. Поняття нуклеарної та розширеної сім'ї.
20. Поняття проміскуїтету.
21. Дуально-родовий шлюб.
22. Перехід від родового строю до патріархату.
23. Основні характеристики сім'ї в доіндустріальну епоху.
24. Основні характеристики сім'ї в індустріальну епоху.
25. Основні характеристики сім'ї в постіндустріальну епоху.
26. Поняття шлюбної поведінки.
27. Культурні фактори шлюбної поведінки.
28. Соціологічні фактори шлюбної поведінки.
29. Психологічні фактори шлюбної поведінки.

30. Поняття сексуальної поведінки.
31. Цілі сексуальної поведінки.
32. Поняття статевої культури.
33. Основні системи сексуальних цінностей.
34. Характеристика просексуальних та антисексуальних культур.
35. Поняття репродуктивної поведінки.
36. Репродуктивний процес і репродуктивний цикл.
37. Поняття репродуктивної норми.
38. Основні репродуктивні мотиви.
39. Поняття сімейного дозвілля та його основні види.
40. Поняття фемінізму.
41. Види сучасного фемінізму.
42. Поняття біологічної та соціальної статі.
43. Фемінізм в Україні.
44. Основні причини розлучень.
45. Причини та наслідки сімейних конфліктів.
46. Предмет дослідження соціології молоді.
47. Соціологічне визначення молоді.
48. Молодь як соціальна спільнота.
49. Вікові характеристики молоді.
50. Психологічні особливості молодіжного віку.
51. Специфіка соціального становища молоді.
52. Історія становлення вітчизняної соціології молоді.
53. Поняття субкультури та її специфіка у молодіжному середовищі.
54. Основні компоненти молодіжної субкультури.
55. Поняття девіантної поведінки.
56. Основні прояви девіантної поведінки молоді.
57. Проблема молодіжного безробіття.
58. Характеристика студентства як соціальної групи.
59. Професійна орієнтація молоді.
60. Соціологічні дослідження молодіжних проблем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

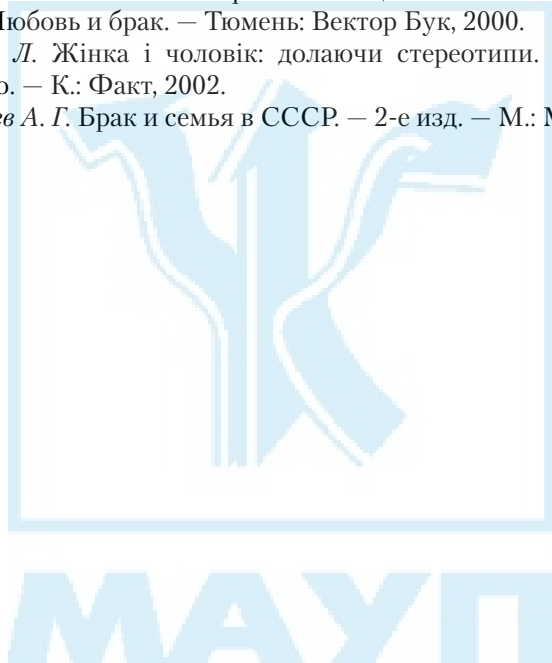
1. Антонов А. И., Медков В. М. Социология семьи: Учеб. пособие для студ. вузов. — М., 1996.
2. Бабенко Н. Б. Соціологія сім'ї: Навч. посіб. — К.: ДАКККіМ, 2004.

3. *Василев Кирилл*. Любовь. — М.: Прогресс, 1982.
4. *Глазунов С. В.* Соціологія сім'ї: Навч. посіб. для студ. — Донецьк, 2000.
5. *Головатий Н. Ф.* Социология молодежи: Курс лекций. — К.: МАУП, 1999.
6. *Голод С. И.* Семья и брак: историко-социологический анализ. — СПб.: ТОО ТК "Петрополис", 1998.
7. *Иконникова С. Н.* Социология молодежи: Проблемы воспитания духовного облика. — Л., 1985.
8. *Кон И. С.* Введение в сексологию. — М.: Медицина, 1988.
9. *Мацковский М. С.* Социология семьи: Проблемы, теории, методологии, методики. — М.: Наука, 1989.
10. *Лавриненко Н. В.* Женщина: самореализация в семье и обществе (гендерный аспект) / НАН Украины, Ин-т социологии. — К., 1999.
11. *Лисовский В. Т.* Молодежь: Любовь. Брак. Семья. Социологическое исследование. — СПб.: Наука, 2003.
12. *Молодежная субкультура* / Одесский гос. ун-т им. И. И. Мечникова. — Одесса: Астро-Принт, 1999.
13. *Павличко С. Д.* Фемінізм. — К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002.
14. *Руткевич М. Н.* Социология образования и молодежи. — М.: Гардарики, 2002.
15. *Социология молодежи: Учебник* / Н. М. Боенко, Я. И. Гилинский, С. И. Голод и др. — СПб.: Изд-во С.-Петербургского ун-та, 1996.
16. *Тарабукін Ю. О.* Соціологія молоді: Курс лекцій. — К.: Фітосоціоцентр, 2001.
17. *Черниш Н.* Соціологія: Курс лекцій. Конспект. — Л.: Кальварія, 1996.
18. *Черкасова О. В.* Современная семья: проблемы и перспективы развития: Учеб. пособие. — Самара, 2003.
19. *Черняк Е. М.* Социология семьи: Учеб. пособие. — М., 2003.

Додаткова

20. *Алексеев Т. Ф.* Педагогичні проблеми молоді сім'ї / АПН України, Ін-т педагогіки. — К., 1997.
21. *Женщина, брак и семья до начала нового времени: Демографические и социокультурные аспекты* / РАН; Ин-т всеобщей истории. — М.: Наука, 1993.

22. *Кон И. С.* Сексуальная культура в России: клубничка на березке. — М., 1997.
23. *Молоде* покоління нової України: Ескіз соціального портрету / О. М. Балакірева, Л. О. Волинець, М. Ф. Головатий та ін. — К., 1995.
24. *Молодь* України у дзеркалі соціології / За ред. О. Балакіревої, О. Яременка. — К.: УІСД, 2001.
25. *Перепелиця М. П.* Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / Укр. ін-т соціальних досліджень. — К., 2001.
26. *Суровягин С. П.* Философия семьи: цель семьи. Главенство в семье. Любовь и брак. — Тюмень: Вектор Бук, 2000.
27. *Таран Л.* Жінка і чоловік: долаючи стереотипи. Статті та інтерв'ю. — К.: Факт, 2002.
28. *Харчев А. Г.* Брак и семья в СССР. — 2-е изд. — М.: Мысль, 1979.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Соціологія сім’ї та молоді”	3
Зміст дисципліни “Соціологія сім’ї та молоді”	4
Теми контрольних робіт	7
Питання для самоконтролю	8
Список літератури	9

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешикуренко*
Редактор *О. М. Коваленко*
Комп’ютерне верстання *Г. В. Макуха*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2753

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП